

NORLAM

THE NORWEGIAN MISSION OF RULE OF LAW ADVISERS TO MOLDOVA

MISIUNEA NORVEGIANĂ DE EXPERTI PENTRU PROMOVAREA SUPREMAȚIEI LEGII ÎN MOLDOVA
50, Vasile Alecsandri str., MD 2012, Chisinau, Moldova
Phones: (+373-22) 27 43 30, 83 81 92, 83 81 93, Fax: (+373-22) 27 43 30

Traducere din limba engleză

10 iunie 2011

Ministerului Justiției al Republicii Moldova

Procuraturii Generale a Republicii Moldova

Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Nota informativă nr. 2: COMENTARIILE EXPERTILOR NORLAM PE MARGINEA UNOR ASPECTE ALE REFORMEI JUSTIȚIEI

MANAGEMENTUL URMĂRIRII PENALE

Buna interacțiune dintre organele procuraturii și organele urmăririi penale

1) Introducere

Prin această notă informativă, vă vom împărtăși din experiența norvegiană în domeniul interacțiunii dintre procurorul și ofițerul de urmărire penală. Propunerile noastre se bazează pe experiența noastră profesională (a doi procurori, experți în cadrul Misiunii) în ceea ce ține de conducerea urmăririi penale și managementul investigațiilor în conformitate cu legislația și practica norvegiană. În unele situații, conducerea urmăririi penale este un lucru foarte dificil, însă este crucial de a crea un sistem care ar asigura atât eficiența procesului de urmărire penală

cît și respectarea drepturilor omului, cu respect reciproc pentru activitatea profesională a procurorului și a ofițerului de urmărire penală.

2) Propunerile experților Norlam referitoare la unele obiective ale strategiei

Propunem drept unul din obiectivele strategiei sporirea considerabilă a eficienței urmăririi penale și a protecției garantate prin lege în cadrul acesteia. În acest context, urmează a fi bine definit rolul organelor procuraturii și cel al organelor de urmărire penală, avînd ca scop îmbunătățirea interacțiunii acestora în cadrul urmăririi penale. Orice eventuale obstacole birocratice de ordin intern trebuie înlocuite cu soluții mai simple.

Urmează a fi bine definit momentul pornirii urmăririi penale pentru a asigura respectarea drepturilor omului în cadrul tuturor acțiunilor de urmărire penală care aduc atingere drepturilor persoanei. Toate acțiunile de urmărire penală, inclusiv măsurile operative de investigații, urmează a fi efectuate în baza prevederilor Codului de procedură penală.

Urmărirea penală trebuie desfășurată cît mai rapid posibil și astfel încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită sau supusă inconveniențelor.

3) Propunerile experților Norlam în vederea realizării obiectivelor menționate – o succintă descriere

Imediat după pornirea urmăririi penale, urmează a fi desemnat atît un ofițer de urmărire penală cît și un procuror responsabili de cauza respectivă. Notorietatea acestei desemnări se asigură prin includerea numelui ofițerului de urmărire penală în documente procesuale, pe mapa dosarului penal, precum și în sistemul computerizat. Acest ofițer de urmărire penală este responsabil de calitatea și progresul urmăririi penale, în baza prevederilor legislației în vigoare și indicațiilor procurorului responsabil de cauza respectivă.

Nici o fază inițială de investigații operative nu poate avea loc fără respectarea garanțiilor prevăzute în Codul de procedură penală. Denumirea concretă a unei asemenea faze inițiale nu contează, chiar dacă se omite cuvîntul “investigații”. Dacă este vorba de anumite măsuri care aduc atingere drepturilor persoanei, atunci, conform principiului interpretării autonome a Convenției europene, contează conținutul real al acestor măsuri, fiind aplicabilă cerința *legalității*.

În viziunea noastră, ar fi inoportună existența a două organe separate, unul fiind organul de urmărire penală și altul – de servicii operative, deoarece această situație ar putea duce la complicarea inutilă a interacțiunii interne.

În sistemul norvegian, nici o persoană nu este în drept să anuleze rezultatele acțiunilor de urmărire penală care au fost incluse în dosar. Nici nu poate superiorul să decidă asupra acceptării sau refuzului de a accepta orice document care se referă la măsurile de urmărire penală întreprinse. Absolut toate acțiunile de urmărire penală urmează a fi documentate și

incluse în dosar. Cu alte cuvinte, scopul nostru este de a exclude orice suspiciune precum că ar exista o oarecare „selecție” a documentelor care sînt incluse în dosar. Prin urmare, toate documentele întocmite se includ în dosar. Orice deficiențe eventuale trebuie să condiționeze întreprinderea acțiunilor suplimentare în vederea reparării acestora, ceea ce se reflectă în documente noi, însă documentele inițiale nu pot fi excluse din dosar din aceste motive.

4) Desemnarea ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză

Ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză trebuie desemnat de către conducătorul organului de urmărire penală. Acest lucru se face imediat după pornirea urmăririi penale. În practică, această desemnare poate avea loc, spre exemplu, în cadrul ședinței matinale comune a reprezentanților organului de urmărire penală, dacă infracțiunea a fost comisă pe timp de noapte.

5) Rolul ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză

Ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză este acea persoană care va lucra nemijlocit asupra cauzei și va asigura progresul investigațiilor. Procurorul va fi înștiințat despre desemnarea ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză, știind că anume această persoană cel mai bine cunoaște circumstanțele cauzei.

Sarcina de bază a ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză este de a efectua investigațiile în baza cerințelor legislației procesuale. Acesta trebuie să înțeleagă cerința *legalității* aplicabilă tuturor intervențiilor în viața privată a cetățenilor, în drepturile și libertățile lor. Dacă există persoana bănuită pe dosar, ofițerul de urmărire penală urmează să clarifice toate circumstanțele atât împotriva persoanei date cît și în favoarea acesteia, astfel încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită. Ofițerul de urmărire penală trebuie să pună în aplicare cunoștințele sale profesionale pentru a întreprinde acțiuni de urmărire penală în cel mai eficient mod din punctul de vedere al tacticii investigațiilor, fiind responsabil pentru calitatea și rapiditatea performanței sale.

6) Interacțiunea ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză cu conducătorul organului de urmărire penală

Dacă sîntem în prezența unui caz complex, ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză de regulă, are nevoie de susținere în efectuarea urmăririi penale, mai ales la faza inițială a acesteia. În acest caz, el trebuie să comunice cu conducătorul organului de urmărire penală care, la rîndul său, este obligat să faciliteze procesul de urmărire penală reieșind din resursele tehnice și umane disponibile la moment. Acest aspect, de asemenea, reprezintă o chestiune tipică care se discută în cadrul ședințelor de lucru ale reprezentanților organului de urmărire penală.

7) Rolul procurorului

Similar desemnării ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză, urmează a fi desemnat și procurorul responsabil, cât mai curînd posibil, de dorit chiar în ziua în care este pornită urmărirea penală. În Norvegia, organele de poliție nu pot porni urmărirea penală fără a fi desemnat un procuror responsabil de cauza respectivă. Procurorul va fi înștiințat despre desemnarea sa prin intermediul unui mesaj electronic primit prin sistemul de gestionare a dosarelor. Procurorului nu i se cere acceptarea desemnării sale, acesta fiind desemnat automat reieșind din calitatea sa de procuror de serviciu pentru săptămîna respectivă. Ofițerii de urmărire penală cunosc din timp numele procurorului de serviciu.

Procurorul trebuie să supravegheze desfășurarea urmăririi penale în vederea asigurării obținerii informațiilor necesare pentru luarea deciziei privind întocmirea sau neîntocmirea rechizitoriului și care vor fi utilizate pentru susținerea acuzării în instanța de judecată. Dacă există persoana bănuită pe dosar, urmează a fi elucidate toate circumstanțele atît împotriva persoanei date cît și în favoarea acesteia.

Sarcina de bază a procurorului derivă din scopurile urmăririi penale, acesta avînd atribuția de a conduce urmărirea penală. Procurorul trebuie să aprecieze toate probele acumulate, să stabilească dacă urmează a fi întreprinse careva acțiuni de urmărire penală suplimentare, dacă poate fi întocmit rechizitoriu sau dacă urmărirea penală urmează a fi încetată, dacă este necesar de a solicita autorizarea cercetării la domiciliu sau aplicarea arestării preventive, dacă cauza trebuie transmisă în instanța de judecată și, eventual, dacă hotărîrea instanței de judecată trebuie contestată.

Procurorul poate decide asupra necesității colectării probelor suplimentare și poate lua diferite decizii în limitele drepturilor sale discreționare. Procurorul este garant al supremației legii și respectării drepturilor omului, fiind obligat să intervină în cazul depistării încălcărilor.

8) Interacțiunea ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză cu procurorul

Ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză asigură progresul urmăririi penale și este responsabil de calitatea materialelor dosarului penal și abordările tactice menite să asigure cel mai bun rezultat. Însă, în același timp, procurorul trebuie să aibă posibilitatea să conducă urmărirea penală. El poate cere întreprinderea măsurilor suplimentare, stabilind termenul limită pentru realizarea acestora.

De regulă, procurorul supraveghează procesul de urmărire penală de la bun început și poate interveni în orice moment. Însă, în practică, este imposibil de a supraveghea toate dosarele concomitent și în continuu. Majoritatea cauzelor penale simple sînt, într-o oarecare măsură tipice, și ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză posedă aptitudinile profesionale necesare și comportamentul conștiincios pentru a desfășura urmărirea penală pînă la capăt, cînd dosarul poate fi transmis procurorului pentru ca acesta să ia decizia necesară. În cauze

mai serioase și complicate, se poate aplica așa numitul “sistem de notificări”, ceea ce înseamnă că ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză, zilnic sau săptămânal, prezintă procurorului informații referitor la mersul urmăririi penale. În alte situații, ofițerul de urmărire penală informează procurorul despre ceea ce el consideră că prezintă cel mai mare interes pentru procuror, de exemplu, atunci când cauza poate genera o atenție sporită din partea presei.

În Norvegia, ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză și procurorul lucrează în aceeași clădire, deoarece procurorii care fac parte din primul nivel al organelor procuraturii sînt integrați în poliție. Această situație asigură flexibilitatea unei cooperări strînse, cînd ofițerul de urmărire penală îl poate întreba pe procuror dacă sînt necesare acțiuni de urmărire penală suplimentare, sau dacă urmărirea penală poate fi încetată din cauza lipsei probelor sau din imposibilitatea de a identifica infractorul. Din aceste considerente, este recomandabil de a asigura o interacțiune strînsă dintre procurori și ofițeri de urmărire penală. În acest sens, se poate examina oportunitatea unor schimbări structurale fundamentale menite să asigure o astfel de interacțiune.

9) Indicațiile date de procuror ofițerului de urmărire penală

În Norvegia, asemenea indicații pot fi date atît în forma scrisă cît și verbal.

Dacă procurorul are posibilitatea de a se întîlni cu ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză, acesta îi dă instrucțiuni verbale, de exemplu, referitor la necesitatea întreprinderii unor investigații suplimentare. La încetarea urmăririi penale, procurorul poate emite o decizie scrisă care este inclusă în dosar, de exemplu, urmărirea penală este încetată din cauza imposibilității de a identifica infractorul, sau deoarece s-a stabilit că fapta comisă nu reprezintă infracțiune, ci este vorba de raporturi civile, sau din cauza insuficienței probelor pentru înaintarea învinuirii. În cauze mai complicate, procurorul poate solicita ca la terminarea urmăririi penale, ofițerul de urmărire penală să-i transmită dosarul însoțit de propunerea sa scrisă privind soluții de mai departe. Dacă procurorul consideră că cauza nu a fost suficient de elucidată, acesta îi restituie dosarul ofițerului de urmărire penală fără nici o decizie scrisă în acest sens. Cu toate acestea, procurorul întotdeauna este în drept să dea indicații scrise pentru a asigura notorietatea deciziilor sale, precum și executarea acestora. Toate astfel de decizii întotdeauna se anexează la dosar.

Dacă procurorul desemnat și ofițerul de urmărire penală responsabil de cauză nu au posibilitatea de a se întîlni, atunci ei comunică prin intermediul “scrisorilor de însoțire” transmise împreună cu dosar. Aceste scrisori întotdeauna se anexează la dosar ca o parte integrantă a acestuia.

10) Trebuie oare procurorul să aibă dreptul să-i aplice sancțiuni disciplinare ofițerului de urmărire penală în cazul în care acesta nu execută indicațiile procurorului?

În viziunea noastră, un asemenea drept nu ar fi în armonie cu rolul procurorului de conducător al urmăririi penale. Aplicarea sancțiunilor disciplinare ține, în primul rând, de competența angajatorului. Dacă procurorul nu este satisfăcut de prestația ofițerului de urmărire penală, acesta trebuie să discute problema cu conducătorul organului de urmărire penală. În cazul în care ofițerul de urmărire penală comite o încălcare serioasă, aceasta trebuie investigată de o autoritate independentă competentă să investigheze încălcările comise de reprezentanții organelor de procuratură și organelor de poliție. Experții Norlam vor pregăti o notă informativă separată pe acest subiect.

Jogeir Nogva

Expert în cadrul Misiunii, procuror

Anne Cathrine Christiansen

Expert în cadrul Misiunii, procuror